

Чайковський О.В.**ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ (АВЕНІРУ ІВАНОВИЧУ УЙОМОВУ – 77 РОКІВ)**

Авеніру Івановичу Уйомову, професору кафедри філософії природничих факультетів Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова, 4 квітня 2006 року виконалось 77 років.

Авенір Іванович Уйомов – доктор філософських наук, професор, видатний філософ, логік та методолог науки, автор біля 440 наукових праць, дійсний член Міжнародної академії науки, промисловості, освіти й мистецтва (Каліфорнія, США), академік Академії історії та філософії, природничих та технічних наук, академік Української академії економічної кібернетики, академік Міжнародної Академії організаційних та керівничих наук, академік Міжнародної академії філософії. Підготував більше 30 кандидатів та 4 докторів наук. Він – науковий керівник аспірантів і сьогодні.

Народився майбутній вчений 4 квітня 1928 року, в селі Поріччя Шуйського району Іванівської області. Авенір Іванович Уйомов закінчив філософський факультет Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова в 1949 році, а в 1952 році там же аспірантуру по кафедрі логіки. Тоді ж захистив кандидатську дисертацію на тему “Аналогія в сучасній техніці”. В 1964 р. захистив докторську дисертацію на тему “Речі, властивості та відношення і теорія висновків за аналогією”.

Працював доцентом, завідувачем кафедри філософії в Іванівському педагогічному інституті з 1952 по 1964 рік. В 1964 році був запрошений на посаду завідувача кафедри філософії Одеського державного університету, на якій і працював до 1973 року.

В 1973–1996 роках завідував відділом теорії управління й системного аналізу в Одеському відділенні інститута економіки АН України (зараз – Інститут проблем ринку й економіко–екологічних досліджень НАН України), працюючи за сумісництвом професором кафедри філософії природничих факультетів Одеського державного університету. Стаж роботи в нашому університеті – 41 рік.

Авенір Іванович Уйомов в теперішній час – провідний професор кафедри філософії природничих факультетів. Він з превеликим задоволенням працює зі студентами філософського факультету, створеного в 2000 році в Одеському національному університеті ім. І. І. Мечникова. Авенір Іванович викладав їм курси з історії філософії, а зараз веде курси з метафізики, основ системних досліджень, неklasичної логіки. Ці курси є авторськими розробками професора Уйомова. Стаж його викладацької роботи – 53 роки.

У цій нелегкій справі він і сьогодні – новатор. А творчим підходом до викладання філософії він “заразив” своїх учнів та викладачів філософії університету та інших учбових закладів Одеси ще у шестидесяті роки. Вирішення задач та вправ з філософії, розигрування ролей видатних філософів, програмований машинний та безмашинний контроль знань студентів став нормою навчального процесу. Недарма професор Уйомов – співавтор одного з 5 відомих в СНД задачників з філософії “Філософський лабіринт” [1].

А. І. Уйомов – член спеціалізованої Вченої ради з захисту кандидатських та докторських дисертацій, член редколегії журналу “Органон” (Братислава) та філософського збірника “Пошуки” (Львів – Одеса).

Він є фундатором і незмінним головою Одеської філософської спілки, яка збирається на свої засідання двічі на місяць з 1968 року, брав активну участь і у громадському житті міста Одеси, зокрема, у роки перебування.

Задоволення від зустрічей з відомим філософом відчувають і учасники Центру логічних та системних досліджень (ЦЛСД), що створений при філософському факультеті та регулярно працює протягом останніх 6 років.

До основних наукових результатів роботи треба віднести:

1. Створення загальної теорії висновків за аналогією, виділення більш п’яти десятків формальних типів аналогічних умовивідів. Оpubліковано в монографіях [2, 3].
2. Створення параметричної загальної теорії систем. Оpubліковано в ряді праць, в тому числі в монографії [4, 5, 6].
3. Створення мови тернарного опису (МТО) – обчислення в рамках неklasичної формальної логіки. Оpubліковано в роботі [5, С. 152–193] та в ряді інших праць [7].

Професор Уйомов – автор статей в Філософській енциклопедії [9, 10]; в Філософському енциклопедичному словнику [11], в Філософському словнику [12].

Він розробив ряд посібників з логіки [7, 8, 9], деякі з них видані у Китаї та на Кубі. Має ряд зарубіжних публікацій, в тому числі в Китаї, Голландії, Польщі, Венгрії, Чехословаччині й Германії. Чисельні статті професора Уйомова, що присвячені питанням параметричної загальної теорії систем та мові тернарного опису, опубліковано у США та Бразилії.

Брав участь у багатьох міжнародних конгресах, з’їздах та конференціях, зокрема, у роботі ХІХ Всесвітнього філософського конгресу у Москві в 1993 році, міжнародних конгресів з логіки й методології науки в Румунії (Бухарест, 1971 р.), Канаді (1975 р.), Москві (1988 р.), Болгарії (Варна, 1972 р.).

Список наукових праць вченого опубліковано до 70-річчя вченого [13].

Вчена Рада Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова в тому ж році рекомендовала професора А. І. Уйомова до присудження звання “Заслужений діяч науки і техніки України”.

Я та всі інші його учні бажають Вчителеві здоров’я, щастя, а також подальших творчих успіхів у науковій, учбовій та науково–методичній роботі.

Джерела та література

1. Уёмов А.И. Вещи, свойства и отношения. – М.: 1963. – 184 с.
2. Уёмов А.И. Аналогия в практике научного исследования. – М., 1970. – 262 с.
3. Уёмов А.И. Логические основы метода моделирования. – М., 1971. – 312 с.
4. Уёмов А.И. Системный подход и общая теория систем. – М., 1978. – 272 с.
5. Уёмов А.И. Системные аспекты философского знания. – Одесса, 2000. – 159 с.
6. Уёмов А., Сараева И., Цофнас А. Общая теория систем для гуманитариев. – Варшава, 2001. – 276 с.
7. Основы формального аппарата параметрической общей теории систем // Системные исследования: Методологические проблемы. Ежегодник – 1984. – М., 1984. – 384 с.
8. Уёмов А.И. Логические ошибки и как они мешают правильно мыслить. – М., 1958. – 119 с.
9. Уёмов А.И. Задачи и упражнения по логике. – М., 1961. – 352 с.
10. Уёмов А.И. Основы практической логики с задачами и упражнениями. – Одесса, 1997. – 380 с.
11. Философский энциклопедический словарь. – М., 1989. – 836 с.
12. Філософський словник. – Київ, 1986. – 796 с.
13. Авенір Іванович Уйомов: Наукові праці. – Одеса, 1998. – 42 с.

Чуйко В.Л., Заславський В.А.**ПРИНЦИП РІЗНОТИПНОСТІ (МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ)**

Виникнення та формування принципу різнотипності безпосередньо пов'язане із розв'язанням прикладних проблем підвищення вимог до якості проектних рішень при створенні високонадійних аерокосмічних систем, що привело до розвитку теорії і практики “різнотипного резервування” – підходу, за яким при проектуванні систем використовуються елементи різного типу, які різні за принципом побудови та дії, але виконують однакові функції. На необхідність розвитку різнотипного резервування наголошувалося в роботі [9]. Зазначений підхід дозволив принципово по-іншому формувати проектні рішення (розглядати можливі варіанти, які раніше не опрацьовувались), розробити математичні моделі та оптимізаційні алгоритми, які дозволяють досягти необхідного рівня надійності з урахуванням існуючих вимог по техніко-економічним характеристикам.

К. Ясперс, у свій час, сформулював фундаментальну філософську тезу неможливості “постійного порядку існування”. В сучасних умовах в Україні та деяких інших країнах це положення починає усвідомлюватися при створенні та забезпеченні стабільного функціонування, так званих, складних систем з високою ціною відмови.

До складних систем з високою ціною відмови відносять системи, що являють собою цілісний об'єкт, який складається з різнотипних підсистем (елементів) функціонально об'єднаних для досягнення їх “життєздатності” при певних умовах та ресурсних обмеженнях [2]. Застосування таких систем (наприклад насос для подачі води в парогенератор має електро- і турбопривід і, у випадку виникнення “події” – повне відключення енергопостачання, використовується дублююче обладнання принципово іншого типу, для роботи якого не потрібне енергоживлення) здійснюється з метою принципового уникнення причин можливої відмови та втрати керованості.

Прикладами складних систем з високою ціною відмови, які мають стратегічне значення для країни є такі, що суттєво впливають на розвиток галузей народного господарства, життєдіяльність регіонів та підприємств. До зазначених відносять наступне: системи супутникового зв'язку та космічні апарати, стартові комплекси, територіально-розподілені системи забезпечення управління космічними апаратами, атомні електростанції (АЕС), платіжні системи (ПС) та корпоративні інформаційні системи, військові об'єкти, що утворюють систему національної безпеки, а також гідроспоруди, греблі, великі мости, нафтопереробні та хімічні підприємства, платформи по видобутку нафти на шельфі моря, нафто- та газопроводи, великовантажні танкери та інші. Їх несправність або відмова може призводити до катастрофічних наслідків. За звичай такі системи класифікуються як унікальні об'єкти.

Характерною особливістю цих систем є неспіврозмірність втрат, що можуть бути спричинені відмовою систем, в порівнянні з ефектом від їх нормального функціонування. Тому забезпечення безвідмовного функціонування таких систем є критичним в умовах жорстко обмежених ресурсів.

Таким чином принцип різнотипності виявляє своє прагматичне значення, яке полягає в забезпеченні сталого управління системами з високою ціною відмови.

Методологічно застосування принципу різнотипності є складовою частиною системного підходу в сфері прийняття відповідальних рішень при вирішенні проблеми забезпечення безвідмовного функціонування на стадіях та етапах життєвого циклу керованої системи.

Запропоноване визначення методологічного змісту даного принципу формувалося з урахуванням того, що усвідомлення наявності множини різних методів вирішення тієї чи іншої проблеми за допомогою рефлексії з необхідністю створює у людини свідоме відношення (дослідження, вибору, вдосконалення та тощо) до них. Тобто ставе людину в методологічне відношення до дійсності. Також треба зазначити, що вказане методологічне відношення виникає у зв'язку з усвідомленням утопічності ідеї Органону (єдиного разкового методу), оскільки історичний поступ науки виявив, що одна і та сама проблема може успішно вирішуватися різними послідовностями дій, які ведуть до передбаченого та бажаного результату (методами). Відповідно вибір, обґрунтування конкретного методу в конкретному випадку здійснюється через відношення (методологію) до інших можливих методів.

Актуальність та особливості дослідження складних систем з високою ціною відмови та методів їх створення, контролю пов'язані з: